

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2010, Volume: 5, Number: 1, Article Number: 4C0029

HUMANITIES

Received: July 2009
Accepted: January 2010
Series : 4C
ISSN : 1308-7320
© 2010 www.newwsa.com

Aynur Boyer
Anadolu University
aboyer@anadolu.edu.tr
Eskisehir-Turkey

**HABER NEDİR, NASIL BİÇİMLENDİRİLİR? GELENEKSEL VE İNTERNET
GAZETELERİNDEKİ FARKLILIK VE BENZERLİKLER**

ÖZET

Bu çalışmada, öncelikle haber ve nasıl biçimlendirildiği kavramları üzerinde durulmuş, daha sonra internet gazetesinin ne olduğu ve geleneksel gazete ile olan benzerlikler ve farklılıklar irdelenmiş, sonuç olarak da her iki türün de birbirinden tümüyle bağımsız olamayacağı görüşü vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Haber, Haberi Biçimlendirmek,
İnternet Gazetesi, Geleneksel Gazete,
Farklılık ve Benzerlik

**WHAT IS NEWS? HOW IS IT FORMED? THE DIFFERENCES AND SIMILARITIES
BETWEEN (THE INTERNET) ONLINE AND PRINT NEWSPAPERS**

ABSTRACT

In this study, the answers to the questions what 'news' and how to form it are taken into consideration, then online and print newspapers are compared due to the similarities and differences between them, and finally, neither online nor print versions cannot be independent from each other is emphasized.

Keywords: News, Forming a News, Internet (Online) Newspaper,
Print Newspaper, Similarities and Differences

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Yazının icadından bu yana insanoğlu için yazının kitleleri etkilemek adına çok etkili bir güç olduğu gerçeği belki de hiçbir zaman günümüzde olduğu kadar belirgin değildi. Aydınlanma çağıyla birlikte teknolojiadaki gelişmeler, insanın bilgiye zahmetsiz bir şekilde ulaşmasını mümkün kılmıştır. İşte bu bilgiye ulaşma araçlarından biri olan gazete, olayları habere dönüştürme işini yapan işletme olarak tanımlanmıştır. Başka bir deyişle gazetenin işi haber vermektir ve ham maddesi haberdur. Böyle bir ticari kurumun ağırlıklı olarak bütün birimleri sağlıklı, doğru ve teknolojisi elverdiği ölçüde hızlı haber üretmek ve iletmek amacıyla kurulmuştur.

Philippe Gailard (1991: 20)'a göre bir gazete haberi genellikle bir başlık, spot (asıl metinden ayrılmış bir veya iki cümleden oluşan haber özeti) ve haber metninden oluşur. Haber gerekli görüldüğünde, fotoğraf, resim ya da bilgi verici grafiklerle desteklenir.

XV. yüzyıldan beri insanoğlunun hayatında önemli bir yer tutan gazete ve 1990 yılından bu yana yaşamında yer almaya başlayan İnternet, günümüzde ortak bir zeminde buluşmuş ve sanal gazete adını verdiğimiz bir gazete ve gazetecilik türünün ortaya çıkmasına yol açmıştır. Sanal gazete artık hızla yayılan bir olgudur.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada ilk olarak haber nedir sorusuna cevap aranıp, haber değeri kavramı üzerinde durulacaktır. Geleneksel gazete haberinin biçimlendirilmesi ve yazma teknikleri özetlendikten sonra hızla yaygınlaşan İnternet gazetesi incelenecektir. Daha sonra geleneksel gazete ve sanal gazete arasındaki farklılık ve benzerliklerin sunumuyla çalışma sonuçlandırılacaktır.

3. HABER NEDİR? (WHAT IS NEWS?)

Bilme ve haberdar olma çabasının ortaya çıkardığı kitle iletişim araçlarının temel malzemesi haberdur. Kitle iletişim araçlarının ticari birer kurum haline gelmeleriyle ticari bir metaya dönüşen haber, tanımlanması zor bir kavramdır. Öyle ki habercilikte uğraşmış pek çok kişinin kendine göre bir anlam yüklemeye çalıştığı haber kavramı pek çok tanıma sahiptir.

Girgin (1988: 13)'in derlemiş olduğu bazı tanımlara göre haber:

- Bir kimse ya da bir yerdeki olaylar hakkındaki bilgilerdir,
- Bir olayın raporudur,
- Bir olgu üzerinde edinilen bilginin anlatımıdır,
- Belirli yer ve zaman içinde gerçekleşmiş çeşitli olayların bilmeyenlere aktarımıdır,
- Çevrede olup biten her şeydir,
- Gazetecilerin yaptığıdır,
- Gerçeğin toplumsal kurgusudur,
- Gerçek olan bir şeyin özetidir,
- Herhangi bir konudaki yeni bilgidir.

MacDougal (1982: 1) toplumların değişmesiyle, gündemlerine giren haber konularının da değiştiğini söylemektedir. Bu durum haber için yapılmış tanımların eskimesine ya da yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Toplum yaşamında pek çok değişkenin olması bazı gazetecileri neyin haber olduğunu gösteren maddeleri belirlemek yerine esnek tanımlar yapmaya zorlamıştır. Bunların bazıları şöyledir:

- Basılabilecek her şey haberdur.
- Haber toplumu ilgilendiren olay, fikir ya da sorundur.
- Bir konunun özet olarak periyodik yayınlarda, gazetelerde, radyolarda ve televizyonlarda sunulmasıdır.

- Haber yeteri kadar insanın okumak isteyeceği şeydir.
- Bir grup okuyucunun ilgisini çeken ve zamanında duyurulan her şey haberdur.

Haber tanımı yapmak yerine bir gazetede hangi konuların haber olabileceğini belirlemeye çalışan Harris ve diğerleri (1985:29), "... bir gazete abartmadan ama değerini de düşürmeden, okurun haberin doğruluğuna olan inancını, gazetenin güvenilirliğini zayıflatmadan orijinal, diğerlerinden farklı, dramatik, romantik, heyecan verici, biricik, çekici, komik, konuşulmaya değer olanı ve merak uyandıranı araştırmalı" demektedir.

Basın özgürlüğü tanımları toplumların gündeminde yer etmeden önce dahi pek çok kimse "haber nedir, ne değildir?" sorularına yanıt aramıştır. İşte bu yanıt arama çabaları haberi tanımlama çığırını açmıştır. Bununla birlikte haber kavramı ve tanımı üzerinde net bir uzlaşmaya varılamamıştır. Başka bir ifadeyle, haberin evrensel olarak kullanılabilir tek bir tanımına ulaşılamamıştır. Tokgöz (1994: 128)'e göre haberi tanımlama çabaları şu beş nokta üzerinde uzlaşmıştır;

- Haber, genellikle bir olaya, fikre, soruna dayanmaktadır. Haber yapabilmek için bunların dışında bir başka dayanak noktası yoktur.
- Olaylar, fikirler, sorunlar haber yapılmak için özetlenerek, hikâye edilerek verilmektedir. Özetleme işlemi günümüz gazeteciliğinde sözlü, yazılı ve görüntülü olarak yapılabilmektedir. Özetleme işlemi sırasında üzerinde durulması gereken en önemli nokta haberi yapanın olayı, fikri ya da sorunu esas çevresi içinde kurgulamasıdır.
- Olayın, fikrin ya da sorunun hikâye edilmesi, özetlenmesi sırasında, olayı esas çevresi içerisine oturtmak için, olgular arasında bağlantı kurarken, haber ile gerçek arasındaki ilişki değerlendirilmelidir
- Haberi oluşturan ham maddenin zamana uygun olması gerekmektedir. Bu yönden haberi oluşturan olayın, fikrin ya da sorunun dikkati çekebilmesi bakımından şimdiki zamanda olması zorunludur. Eş deyişle, haber şimdiki zamandır, şimdiki zamandan geçmişe bakar ama yüzü geleceğe dönüktür.
- Haberi oluşturan olayın, fikrin ya da sorunun hayal olarak kalmaması için devamlı olarak insandan insana aktarılması, iletilmesi gereklidir. İlgi ve dikkati toplamak, anlamlılık kazandırmak bakımından haberi yaparken olay ve sorunları aslına sadık kalarak özetlemek ve kurgulamak gereklidir.

Sonuç olarak haberin gerek çağın koşullarından, gerekse toplum yaşamındaki değişkenlerin çokluğundan tanımlanması noktasında bir imkânsızlık söz konusudur. Haberin tanımlanmasındaki güçlük "**haber nedir?**" sorusunu soran araştırmacıları ve gazetecileri başka bir soruna yöneltmiştir; "**Bir olay ne zaman ve hangi özelliklere sahip olduğunda haber değeri kazanmaktadır?**" Haberin tanımlanması noktasında yeni açılımlar yaratan bu soru karşısında ortak noktalara ulaşılabilmiş ve "**haber değeri kavramı**" ortaya çıkmıştır (Tokgöz, 1994: 137).

3.1. Haber Değeri Kavramı (The Concept of News Worth)

Bir olayın içinde barındırabileceği haber değerlerini dikkate alan yaklaşımlar, haberin tanımlanmasından çok, haber kavramını açıklamak, haberin sınırlarını çizmek çabasıdadır. Ancak bu türden yapılar doğrudan değil ama dolaylı yoldan da olsa haberi tanımlamaktadır. Bu yaklaşımlarla haberde nelerin bulunduğu ve bulunabileceği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bazı farklılıklar

olmakla birlikte haber değerini nelerin sağladığı noktasında bir uzlaşmaya ulaşılabilmıştır. Örneğin Harris ve diğerleri (1985:33-39) haber değeri kavramının altında on bir başlık belirlemiştir. Bunlar, anlaşmazlık, gelişme, felaket, sonuç, önemlilik, yenilik, insanların ilgisini çekme, anılık, yakınlık, cinsiyet ve hayvanlardır. Bu on bir başlığı kendi içlerinde değerlendirdikten sonra ise altı başlık belirlemişlerdir. Bunlar **gerginlik ve şiddet, geniş kitleyi ilgilendirme, yakınlık, anılık ve beklenmedik bir zamanda gerçekleşme, ortaya çıkan sonuç ve anlamı ve farklılıktır.**

Tokgöz (1994: 138) ise haber değeri kavramının sınırlarını belirlerken beş başlık kullanmıştır. Bu başlıklar **zamanındalık, yakınlık, önemlilik, sonuç ve insanların ilgisini çekmedir.**

Haberin değeri kavramı için önerilen bu alt başlıklar kendi içlerinde değerlendirildiklerinde, bazı başlıkların farklı sözcüklerle ifade edilse de aynı sonucu gösterdikleri, uzmanların belli başlıklar etrafında uzlaşabildikleri görülmektedir. Bu olayın hangi durumlarda haber değeri kazanacağını gösteren öğeler şunlardır:

- Olay okuyucuya, dinleyiciye ya da izleyiciye yakın olduğunda
- Ortaya çıkan olay izler kitleye zamanında iletildiğinde ya da bir olay beklenmedik bir zamanda aniden ortaya çıktığında
- Olay sonucu, önemi açısından, ilgi uyandırması bakımından etkili olduğunda
- Olay bir anlaşmazlık yarattığında, haber değeri kazanmaktadır.

Bir muhabir bu unsurları göz önünde bulundurduğunda karşılaştığı olayın haber niteliği taşıyıp taşımadığını anlayabilecek, bu unsurlar aracılığıyla olayın hangi yönleriyle haber olabileceğini kavrayabilecektir.

3.2. Haberin Biçimlendirilmesi (Forming a News)

Bir olayın aktarılması her zaman olayın izlenmesinden zordur. Olayı izleyip onu haber haline getirmek ise daha da zordur. Çünkü haber haline getirilecek olayın aktarılması sıradan bir iş değildir ve sorumluluk ister. Haberi kurgulamak demek metne dökülecek olayın verilere dayanarak belirli bir amaç doğrultusunda biçimlendirilmesi demektir. (Girgin, 1988:28).

Haberin bu doğrultuda yazılabilmesi için kurgulanan bu metinde 5N+1K olarak kısaltılan altı sorunun yanıtlarına yer verilmesi gerekir Tokgöz, 1994: 18). Bu sorular **'Ne, Nerede, Ne zaman, Nasıl, Neden ve Kim'** sorularıdır. Haber bu altı soruya verilen yanıtlardır. Bunların birbirine göre önemleri haberden habere farklılık gösterir. Bu unsurlardan biri ya da ikisi konunun haber kısmını, diğerleri de haberlerin destekleyici unsurlarını oluştururlar.

Bir haber metni çeşitli biçimlerde yazılabilir ancak basit olarak haber metni bir giriş, bir gelişme paragrafından oluşurken bazı haber metinleri bir sonuç paragrafına da sahiptir. (Hough, 1984: 60).

Haber bir bütün olarak ele alındığında, iyi bir giriş, haberi okutacak en önemli unsurdur. İyi bir girişte amaç, kısa ve öz bir şekilde ne denilmek istediğini okuyucuya açıkça verilmesidir. Haberin girişi, özü verecek şekilde kaleme alınır, devamında girişte verilen unsurlar ayrıntılarıyla anlatılabilecek ve izler kitle olduğu, dinlediği ya da izlediği habere karşı daha dikkatli olacaktır. Bu nedenle haberin düzenlenmesi sırasında yapılacak en önemli şey eldeki verileri, eş deyişle 5N ve 1K'yı oluşturan altı soruya verilen yanıtların iyice değerlendirilmesi ve sıralandırılmasıdır. Bu amaçla geliştirilmiş çeşitli haber girişleri vardır.

Harris ve diğerleri (1985: 129-133) haber girişlerini diğer araştırmacılara göre daha ayrıntılı bir sınıflandırılmaya tabi tutmuşlar ve on ayrı başlık belirlemişlerdir. Bu başlıklar şunlardır:

- **Soru Soran Giriş:** Toplum ilgisinin bir konu üzerine yoğunlaştığında kullanılabilir bir haber girişidir. Topluma ya da habere konu olan kişi ya da kuruma doğrudan soru sorarak yapılır.
- **Çarpıcı Giriş:** Bu türden haber girişleri kısa bir cümleden oluşur ve haberin en can alıcı noktası, en etkili biçimde verilmeye çalışılır.
- **Birinin Sözleriyle Yapılan Giriş:** Önemli birinin söylediği sözün tırnak içinde verilmesiyle yapılan bir haber girişidir.
- **Karşıtlık Yaratan Giriş:** İçinde karşıtlıklar yaratan olayları haber yaparken kullanılabilir bir giriş türüdür. Kuşak çatışması haberleri, spor karşılaşması haberleri bu türden girişe olanak tanıyan haberlerdir.
- **Doğrudan Okura Seslenen Giriş:** Daha çok hava ve yol durumuyla ilgili haberlerde bu tür girişlere uygun haberlerdir. Bununla birlikte felaket, salgın hastalık uyarıları ile ilgili haberlerde de bu giriş türü tercih edilebilir.
- **Betimleyici Giriş:** Sözcüklerde okuyucunun kafasında bir resim çizmeye çalışan ve okuyucunun olayı daha iyi kavramasını sağlayan bir haber girişidir. Bir felaket haberinin verilmesinde, büyük bir mutluluğu ve coşkuyu anlatırken bu türden bir giriş kullanılabilir.
- **Esprili Giriş:** Sözcüklerle oynayarak, şarkı sözlerinden alıntılar yapılan haber girişleridir. Daha çok spor haberlerinde tercih edilir.
- **Tarihsel ya da Edebi İmada Bulunan Giriş:** Kişiler üzerine kurulu haberlerin girişlerinde tercih edilen bir yöntemdir. Habere konu olan kişi bir film, roman kahramanı ya da tarihi bir kişilik ile özdeşleştirilerek haber yapılır.
- **Kopuk Kopuk (Staccato) Öğelerden Oluşan Giriş:** Çok unsurlu haberlerde tercih edilen bir giriş türüdür. Örneğin içinde yangın, sel, salgın hastalık ve açlık gibi pek çok unsur barındıran bir haberde kopuk kopuk öğelerden oluşan giriş kullanılabilir.
- **Saçma Giriş:** Gerçeği, gerçekte olmayan bir olayla anlatmak için bu türden bir giriş kullanılır. Üzerinde uzlaşmış ve yaygın olarak kullanılan en temel haber yazma biçimi ters piramittir. Bunu kronolojik dizi, eşit değerli blok paragraflı düzen, sonuç paragraflı düzen ve düz piramit düzeni izler.
- **Ters Piramit Kuralı:** Haber yazma kuralları içinde en yaygın olarak kullanılanı ters piramit kuralıdır. Bu yöntem haber kurgulamada esneklik yarattığı, asıl konuyu bir ya da iki paragrafta anlatma kolaylığı verdiği, okuyucuya olayı kavrama şansı verdiği için kullanılmaktadır (Brooks ve diğerleri, 1988: 55). Tek konulu haber metinleri genellikle ters piramitle yazılır. Bu haber yazma biçiminde ilk paragraf giriştir ve haberlere konu olan olayın bir özetini verir. Giriş paragrafını haberi oluşturan öğelerin önemliden önemsiz doğru sıralandığı haber metni takip eder. Ters piramit yönteminin sonuç paragrafı yoktur.
- **Kronolojik Dizi:** Bazı haberlerde zaman faktörü çok önemlidir ve olayların gelişim sırasıyla anlatılması gerekir. Bu gibi durumlarda tercih edilecek haber yazma yöntemi kronolojik düzenlemelerdir. Olayın özetini veren giriş paragrafını, olayların gelişim sırasına göre anlatıldığı diğer paragraflar takip eder gerektiğinde olayın anlaşılmasını kolaylaştıracak eklerden oluşan bir sonuç paragrafı da eklenebilir.

Kronolojik düzenleme yöntemiyle eldeki bilgiler oluş sırasına göre, benzer bir ifadeyle zaman unsuru göz önüne alınarak yazılır. bu yöntem hemen her olayda kullanabilme şansına sahipse de karışık içerikli olaylarda, eldeki verilerin iyice doğrulatılması zorunludur. Bununla birlikte yangın, deprem, tören, yarışma haberleri için ideal bir yöntemdir (Tokgöz, 1994: 199)

- **Blok Paragraflar ile Düzenleme:** Bazı haberler ters piramitle yazılmaya uygun değildir. Çünkü haberi oluşturan unsurlar arasında bir önem sıralaması yapma şansı yoktur, eş deyişle bu tür haberlerde bütün öğeler eş değerdedir. Paragraflar sıralanışının, onlara değer biçilmesi ile bir ilgisi yoktur, bu diziliş genellikle mantıksal bir sıralamadır (Hough, 1984: 63) Blok paragraflarla düzenlenerek yazılan haberler arasında geziler, hava durumu haberleri öncelikli sırayı almaktadır. Yapıları gereği bu tür haberler blok paragraflarla yazılmaya uygundur.
- **Sonuç Paragraflı Düzen:** Haber yazımında yaygın olarak kullanılan ters piramit yöntemi olayları önem sırasına, kronolojik dizi yöntemi gelişim ya da oluş sırasına göre, blok paragraflar ile düzenleme ise genel mantık sırasına göre olayları sıralayıp okura aktarmaktadır. Bu haber yazım yöntemlerinden sadece kronolojik dizi de sonuç paragrafı vardır. Ancak kronolojik dizi yönteminde sonuç paragrafı bir zorunluluk değildir. Sadece zamansal dizilişin dışında, olayın gelişimini etkileyecek ek faktörler varsa onların anlatıldığı bölüm olarak kullanılmaktadır. Sonuç paragraflı düzen temel haber yazım biçimi gibi giriş gelişme ve sonuçtan oluşmaktadır ancak bu yöntemde giriş bölümüyle sonuç bölümü arasında çok yakın bir bağ vardır. Bu haber yazım biçiminde sonuç bölümünün görevi, okuyucuya haberi okumaya başladığı noktayı tekrar hatırlatmak; bir başka deyişle haberin özetini okuyucuya bir kez de metnin sonunda vermektir. Böylece okurun haberin ayrıntılarına takılması önlenip haberin bütünü üzerine yoğunlaşması sağlanmış olmaktadır (Tokgöz, 1994: 222).
- **Düz Piramit:** Düz piramitle haber yazma biçiminde ters piramidin tam tersi bir uygulama söz konusudur. Bu kurala göre haberdeki ayrıntı haberin girişidir. Haberde sonuca ancak metnin sonunda ulaşılır. Eğer bir haberin önemi çok büyük değilse düz piramit ile yazmak tercih edilir ve renkli haber olarak izlenebilir. Düz piramitle yazılan haber metninin giriş paragrafını, öykünün geliştirildiği ikinci paragraf ve okur ilgisinin yoğunlaştığı, konunun en çarpıcı yanından oluşan üçüncü paragraf takip eder. Haberin son paragrafı ise her şeyin netleştiği açığa kavuştuğu paragraftır (Hough, 1984: 67)

4. İNTERNET GAZETESİ VE GELENEKSEL GAZETE ÜZERİNE TARTIŞMALAR (THE DISCUSSIONS ABOUT (THE INTERNET) ONLINE AND PRINT NEWSPAPERS)

Her araç kendi doğasında bir takım özellikler barındırmaktadır. Bu durum İnternet gazetesi için de geleneksel gazete için de geçerlidir. Yüzyıllardır insanoğlunun günlük yaşamında varolan geleneksel gazete, farklı bir versiyonunun İnternet üzerinden yayınlanmasıyla ``geleneksel gazetenin geleceği var mı?``, ``İnternet geleneksel gazetenin yerini tutabilir mi?`` sorularıyla yeni tartışmaların önünü açmıştır.

Mcadams (1996)'a göre bugün var olan teknolojinin dün olmadığını unutan geleneksel gazete yanlıları bugün varolan teknolojinin yarın

çok farklı olabileceğini düşünmeden katlanıp çantaya konamayan, her yere götürülemeyen, dokunulamayan gazete nitelēmeleriyle İnternet gazetesine karşı çıkmaktadırlar. McAdams bu eleştirileri kabul ettiğini söylerken İnternet gazetesinin pek çok yeniliği de beraberinde getirdiğini söylemektedir. Geleneksel kitle iletişim araçlarının en büyük özelliği olan tek yönlü iletişimin İnternet'te iki yönlü bir iletişime dönüşmesi bu duruma örnektir, İnternet gazetesinde geçmiş döneme ait bir habere ya da bir makaleye ulaşılabilmesi de aynı derecede önemli bir diğer özelliktir. Ekrandaki yazının okunulmasında ki güçlük bugün için bir engelse de İnternetteki bir haberin her an yenilenebilir olması bir avantajdır. Harper (1988: 15), bugünün yetişkinlerinin bilgisayar teknolojisine alışkın olmadığını, bu nedenle tepki göstermelerinin normal olduğunu söylerken, bugünün gençleri ve çocuklarıyla ilişkin şu İstatistikleri vermektedir.

- Gençler çok fazla televizyon seyretmekte, çok fazla telefonla konuşmaktadırlar ancak bu genç nüfusun %98'i haftada dört saatten fazla bir süreyi bilgisayar başında geçirmektedir.
- İki gençten biri video olmasa da olur ama televizyon mutlaka olmalı derken on gençten ikisi bilgisayarımdan vazgeçmektedir. Verilere göre Amerika Birleşik Devletlerinde 18.8 milyon on sekiz yaş altı genç bilgisayar sahiptir.
- On gençten dokuzu okul ödevlerini bilgisayarda hazırlamaktadır.
- On gençten altısı okul ödevleri için araştırmalarını İnternetten yapmaktadır.
- On gençten beşi İnternette sohbet etmekte ve e-posta göndermektedir.
- On gençten sekizi, İnternetin araştırma yapmak için dergilere ve kitaplara oranla daha kullanışlı olduğunu söylemektedir.
- On gençten sekizi bilgisayar ve diğer teknolojik araçlar olmaksızın daha iyi bir gelecek düşünemediklerini belirtmektedirler.

Lapham (1995), ``gazete hedeflerini yeniden tanımlamalıdır`` demektedir. Lapham (1995), orta yaş ve üzerindeki milyonlarca Amerikalı için gazete okumak bir alışkanlıktır ancak, bugünün gençleri gazeteyi yeni ortamdan okumayı tercih etmektedirler derken Harper (1988)'le aynı görüşleri paylaşmaktadır. İki yönlü iletişim, ilgi alanına yönelik kaynaklara kolay ulaşma, haberin daha hızlı ve kolay dağıtılması, gazeteye olduğu kadar gazeteciye kolay ulaşabilme şansı genç neslin İnternet tercihini artırmaktadır.

Yeni neslin çok çabuk kabullendiği, orta kuşak ve üstünün farkında olduğu ama benimsemediği İnternet gazetesi, www üzerinden İnternet arama motorları aracılığıyla ulaşılabileni HTML ile hazırlanıp diğer grafik tabanlı programlarla desteklenmiş bir yayın olarak tanımlanmaktadır (Li, 1988: 353).

4.1. İnternet Gazetesinin Farklılıkları ve Benzerlikleri (The Differences and Similarities of (The Internet) Online Newspapers)

Giussani (1997)'ye gazete, artık yalnızca bayiden alınan bir ürün değil, İnternet üzerinden adresine gidilerek ziyaret edilebilen bir yerdir.

İnternet gazetesinin en önemli özelliği, geleneksel gazetenin iki boyutluluğundan kaynaklanan sorunları çözmekte kolaylık yaratmasıdır. Siber uzay olarak nitelendirdiğimiz sınırsız sanal boşluk bunu olanaklı kılmaktadır. Siber uzaydaki bu özgürlük ortamında hiper metin aracılığıyla oluşturulan web sayfaları aracılığıyla dolaşılabilirliktedir.

Eğer bir internet gazetesine geleneksel versiyonun aynısı konulacaksa hata yapılıyordur. Çünkü kâğıt ve ekran farklı şeylerdir. Ekrandaki metin bir gazetede ki, dergide ki ya da kitaptaki metin değildir (McAdams, 1994). Web'in getirdiği farklı yaklaşımlar, farklı kaynaklar, hiper linklerle yapılan geçişler okuyucuların olduğu kadar gazetecilerinde perspektifini değiştirmiştir. Gazeteler ve gazeteciler için internet ortamında habere ulaşmaktan ve yeni aracı kullanmak konusuna kadar uyum sağlaması gereken bir sürü yeni farklılıklar ortaya çıkmıştır:

- Online gazete okuyucusunun tavrı geleneksel gazete okuyucusundan çok farklıdır. Bazıları internet üzerinde gezinirken bazıları araştırma yapar.
- İnternet için coğrafi engel diye bir sorun yoktur, çünkü internet global bir araçtır. Yerel haberler bile yerel medyaya sınırlı değildir.
- İnternet farklı ilgi grupları oluşmasını bunların güçlenmesini sağlamıştır. Bu da gazetenin hedef kitlesini genişletmiştir.
- Gazeteler, klasik haber tanımına uymayan, bugüne kadar gazetelerde ayrıntılı bir yer bulamamış olan hava tahminleri, yol, deniz durumlarını anlatan rapor, tren, uçak, metro tarifeleri gibi pek çok şey ayrıntılı olarak verilebilmektedir.
- Gazeteler, alan dışından gelen asıl meslekleri gazetecilik olmayan yeni rakiplerle rekabet etmek zorundadır. Bunlar profesyonel örgütler olduğu gibi bireysel, amatör girişimciler de olabilmektedir (McAdams, 1994).

Geleneksel gazeteler, para karşılığında satın alınan ticari ürünlerdir. Sanal gazeteler ise İnternet bağlanma ücreti hariç tutulursa çoğunlukla ücretsiz olarak okurlarına ulaşmaktadır. Ancak abonelik sistemi uygulayan gazetelerde vardır. Ücretsiz gazete olanağı bireylerin okudukları günlük gazete sayısının artmasına yol açabilecek bir olanaktır.

Gazeteciler için internetin en çekici yanı geleneksel gazetenin sayfa sayısına takılıp kalmadan haberin internetin neredeyse sayfa uzunluğu ve sayfa sayısı ile yayınlayabilecek olmalarıdır. Yani internetin en büyük farkı her türden bilginin doğru bir sınıflandırma ve organizasyonla bu ortamda yer bulabilmesidir (McAdams, 1994).

Bir internet gazetesindeki bilgi topluluğunun telefon rehberinde ya da ansiklopediden farkı, gazetenin organizasyon yapısı ve araştırılabilirliğidir. Bununla birlikte böylesine kapsamlı bir içeriğe sahip bir gazeteyi hergün yayınlamak ve gün içinde gerekli oldukça güncellemek büyük bir emek istemektedir. Bu emeğin karşılığı tam anlamıyla günlük bir gazetedir. Bugün çıkan bir geleneksel gazete dünyanın haberlerini verir. Oysa İnternet gün içindeki gelişmeleri de verebilmektedir. Bu da İnternet gazeteciliğinin geleneksel gazetecilik karşısındaki en büyük kazanımıdır.

İnternet gazetesi geleneksel gazeteden farklı bir içeriğe sahip olmalıdır. Bir gazetenin online versiyonunu yapmak geleneksel gazetenin içeriğinin internette yayınlanması demek değildir, çünkü yeni aracın etkileşimliliği, hiper metinsel özelliği ve çoklu medya kapasitesi farklılığı zorunlu kılmaktadır. Üstelik bu yeni üretimin ve rekabetin pazarlama mantığı, yeni bir dili, okuyucularla geleneksel kitle iletişimi modeline uymayan, iki yönlü, eş zamanlı, etkileşimli bir iletişimi zorunlu kılmaktadır (Giussani, 1997).

Geleneksel gazete uzun zamandır toplum hayatında olduğu ve alışkanlık yarattığı için online versiyonu ondan çok daha farklı hatta üstün olmalıdır. Bu nedenle bir gazetenin online versiyonu hazırlanırken hedef kitlenin büyük ölçüde geleneksel gazete okuyucuları arasından çıkacağı unutulmamalı, okuyucunun beklentileri,

tavırları, alışkanlıkları dikkate alınmalı ve bilgisayarın ve internetin getirdikleri bu açıdan değerlendirilmelidir. Okuyucu, sistemi kullanırken zorlanmamalı, sıkılmamalıdır (McAdams,1996). Başka bir deyişle, web ortamında hazırlanan sanal gazete kullanıcı dostu bir dizayna sahip olmalıdır.

İnternet gazetesinin araştırma yapmak isteyen okurlar için getirdiği yenilik bir İnternet gazetesinin arşivine ulaşip eski sayılarına ya da okuduğu haberle ilgili haberlere veya sitelere ulaşabilme olanağı sağlamasıdır.

Sanal gazete okuru, kendisine sunulan haberlerden hangisini alacağı konusunda geleneksel gazete okuruna göre daha özgürdür. Geleneksel gazete okuru ilgilendiği haberle ilgili olarak gazetesinin sayfalarında neler verildiyse onunla yetinmek zorundadır. İnternet gazetesini okuru ilgilendiği haberle ilgili konuları gazetesinde bulabileceği gibi bununla yetinmeyip diğer gazetelerin sitelerini de ziyaret ederek ayrıntılı bilgi alabilir. Bu durum İnternet gazetesini okurunu bilgiye ulaşmak konusunda daha özgür kılmaktadır (Gürcan, 1998: 99).

Online tartışma grupları geleneksel gazetelerde bulunmayan, benzeri de olmayan bir diğer İnternet gazetesini uygulamasıdır. Hem bu uygulamayla hem de e-posta yoluyla okuyucular arasında ve okuyucular ile gazeteciler arasında doğrudan bir iletişim kurulabilmektedir. Bu okuyucuya gazetesini benimseme şansı yaratırken haber merkezine de yaptıkları işin yansımalarını çabuk alma olanağı yaratmaktadır.

4.2. Geleneksel ve İnternet Gazetelerinin Örgütsel İlişkisi (The Organizational Structures of the Internet and Print Newspapers)

McAdams (1996), Washington Post ve online versiyonunu çıkarmak için kurulan Digital link arasındaki ilişkiyi şöyle anlatmaktadır: Digital link haber merkezinden bağımsızdır. Gazete ile Digital link (Digital link Washington Post'un bir alt kuruluşudur) arasındaki yasal bir anlaşma Digital link'in Washington Post'un içeriğini kullanmadaki haklarını tanımlamaktadır. Buna rağmen Digital link'in üst düzey editörleri ile gazetenin üst düzey editörleri arasında bir iletişim vardır, eş deyişle Digital link'in yasal bağımsızlığı her şeyi istediği gibi yapabilecekleri anlamına gelmemektedir.

Martin (1998:68-69), Staridger gazetesinin online versiyonu üzerinde yaptığı incelemede gazetenin haber kaynaklarını ve internet versiyonun bir gün boyunca nasıl bir süreçten geçtiğini takip etmiştir. Araştırma sonucunda gazetenin haber kaynağı olarak medya grubuna bağlı televizyonu, gazeteyi ve haber ajansını kullandığı saptanmıştır. Martin (1988) internet versiyonunun bir günüyle ilgili gözlemlerinden şu notları çıkarmıştır:

Gazetenin internet versiyonu saat 07:00'da son kontrolleri yapıp yayınlanmaktadır. En geç 09:00'a kadar süren bu işlem dört kişiden oluşan bir personel tarafından yapılmaktadır. Saat 09:00'dan sonra görevli sayısı yediye çıkmaktadır. Yedi kişilik bu kadro gün içindeki gelişmelere göre sayfaları güncellerken, bir sonraki gün için de hazırlıklarını yapmaktadır. Yeni sayı hazırlanırken geleneksel versiyonda bulunmayan özel konular için gazetenin arşivinden de yararlanılabilmektedir.

Saat 23:00'e kadar çalışan yedi kişilik personel bu saatten sonra yerini gece personeline bırakmaktadır. Gece personeli, bir önceki gruptan devraldığı haberleri kontrol ettikten sonra sayfaları yapmaya başlamaktadır. Gece vardiyası genellikle saat 02:00'de sona ermektedir. Personel bu süre içinde haber kaynaklarından gelen haberleri web formatına dönüştürmektedir. Gece 02:00'de görevi alan grup saat 07:00'ye kadar aynı işi sürdürmektedir.

Martin (1998) haber merkezinden gelen ürünün online versiyon için yeniden yapılandırılması ile ilgili olarak şu saptamaları yapmıştır:

- Bütün gazetelerin online versiyonları, haberleri ve destek malzemelerini bağlı buldukları gazetenin haber havuzundan sağlamaktadır.
 - Bütün haberler online versiyonlarında ancak geleneksel gazete editörleri haberleri okuyup düzelttikten sonra kullanılmaktadır. Ham haber kullanılmamaktadır.
 - Bütün haberler ve grafikler geleneksel ve sanal versiyondaki özelliklere göre yeniden ayarlanmaktadır.
 - Bütün haberler dijital ortama göre yeniden biçimlendirilmektedir.
 - Bazen başlık düzeyinde birkaç değişiklik yapılabilmektedir, çünkü digital format için uzun olabilecek bir başlık basılı versiyon için uygun başlık olabilir. İnternet gazetesi editörlerinin bu açıdan bir özgürlüğü söz konusudur.
 - Fotoğraf ve görsel malzeme kullanımı için basılı materyallerde başka dijital ortamda başka dosya biçimleri kullanılmaktadır (İnternet için. jpeg veya. gif uzantılı resim dosyaları, basılı materyaller için.eps). Örneğin bir gazetenin basılı versiyonunda kullanılan büyük bir fotoğraf online versiyonda aynı büyüklükte kullanıldığında sayfanın kullanıcıya geç ulaşmasına neden olmaktadır.
 - Haberlerin sayfaya yerleştirilmesi, neyin nereye konulacağını saptanması geleneksel ve dijital ortamlarda farklılık gösterir. Online versiyonda yer açısından bir sınırsızlık söz konusu ise de, dağınıklık veriye kolay ulaşamama, okuyucunun yorulması, sıkılması gibi sorunlar ortaya çıkarabilmektedir.
- Bu nedenle geleneksel gazetenin çizgisini taşıyan ama ondan bağımsız bir tasarım gerekmektedir.

4.3. İnternet Gazetesinin İçeriğinin Düzenlenmesi (The Organization of the Content of the Internet Newspaper)

İnternet gazetesiyle kıyaslandığında, geleneksel gazetenin en büyük eksikliği yer darlığıdır. Bu da gazete içeriğini sınırlandırmaktadır. Bu sınırlılıktan kurtulmak için sayfa sayısının artırılması maliyet artışını da beraberinde getirmektedir. Özellikle de gazeteler için reklamın önemi göz önüne alındığında reklam sayısındaki artışla yer sorununun da arttığı görülmektedir. Üstelik gazete okuyucu kitlesinin homojen olamayışı ve gazetenin yer sıkıntısından kaynaklanan haber azlığı okuyucu kitlesinde de bir daralma ortaya çıkarmaktadır (Funton, 1996).

İnternet ortamında bilginin organizasyonunu yapmak gazetede olduğundan çok kolaydır. Bunun doğal sonucu ise okuyucunun aradığı bilgiye kolay ulaşmasıdır (McAdams, 1996). Örneğin bir şehirdeki belediye otobüslerinin hangi semtten saat kaçta hareket ettiğini gösteren bir tabloyu gazetede yayınlamak ne kadar zorsa aynı şeyi İnternet'te yayınlamak aynı oranda kolaydır.

Bununla birlikte geleneksel gazetede var olan birinci sayfa olgusu büyük farklılıklar göstermek zorundadır. Çünkü ekran kâğıttan küçüktür ve gazetenin birinci sayfasını olduğu gibi ekrana taşımak imkânsızdır. Üstelik sitenin açılış sayfası gün içindeki gelişmelere göre birkaç defa değişebilmektedir. Bunun yerine her konu için ayrı sayfalar yapmak ve okuyucuyu bu sayfalara konulacak linkler üzerinden ilgilendikleri sayfaya ulaşmasını sağlamak yolu tercih edilmiştir. İlk sayfada habere yer verilecekse de bu o günün en önemli haberi olacaktır (McAdams, 1996).

Bir online gazetenin organizasyonunu kurmak basılı materyallerin tümünden farklıdır. Örneğin bir kitap ya da dergi başından sonuna okunarak veya içindekiler bölümünden okunacak bölüm seçilerek istenilen yerden başlanabilmektedir. Basılı materyallerin genel okuma mantığı budur, İnternet ortamında ise işe bir ekran ile başlanır. Ekrandaki görüntü bir aile ağacının dallarını (site haritası) andırmaktadır. Farenin üzerine gelmesiyle rengi değişen her başlık okuyucuyu bir başka sayfaya götürmektedir. O sayfadaki bağlantılar da başka bir sayfaya götürmektedir (Giussani, 1997).

Bir İnternet gazetesinde en olmayacak şey organizasyonsuzluktur. Bu nedenle bir sitedeki haberler ya da veriler farkına varılabilir, araştırılabilir olmalı, sayfalar okuyucunun kaybolmadan gezinebilmesine olanak sağlamalıdır. McAdams (1996) İnternet gazetesi deneyiminden yola çıkarak okuyucularının her zaman okudukları gazeteyi görmek istediklerini söylemektedir. Yani İnternet versiyonunun geleneksel versiyona ait, okuyucuya aynı gazeteyi okuduğunu hissettirecek, yani geleneksel versiyonun kimliğine sahip bir gazete üretmenin önemini altını çizmektedir. Bu nedenle yapılacak şey geleneksel versiyonun kimliğini, özelliklerini taşıyan ama farklı bir şey üretmektir.

5. SONUÇ (CONCLUSION)

İnsanoğlunun, taşların üzerine yaptığı resimler ve sembollerle başladığı yazı yazma serüveninde şu an gelmiş olduğu nokta sanal ortamla iletişimidir.

Bu çalışmada, öncelikle haber kavramının tanımına, neleri kapsadığına ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte bu kavramın aktarılmasında kullanılan araçlardaki değişiklik ve bu araçların haberin kendisindeki yansımalarına değinilmiştir.

İnternet gazetesinin klasik gazeteyle olan farklılıkları karşılaştırılmalı bir şekilde verilmiş, her iki gazete türünün de birbirini tamamlar nitelikte kullanılmasının faydalı olacağı sonucuna varılmıştır. İnternet ve geleneksel gazete arasındaki örgütsel ilişki başlığı altında verilen bir örnekle de bu iki gazete türünün birbirinden tamamen bağımsız olamayacağı bir kez daha vurgulanmıştır. Son olarak İnternet gazetesinin içeriğinin düzenlenmesi ve güncellenmesinde kolaylık sağlayabileceği düşünülen birkaç konuya değinilmiştir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Brooks, B.S., Kennedy, G.M., Dariy, R., and Rany, D., (1988). News Reporting and Writing.3rd Edition St. Martin's Pres. New York.
- Fulton, K., (1996). "A Tour of Uncertain Future"
<http://www.Journalism.now>
- Gailard, P., (1991). Gazetecilik. Fransızca'dan çeviren: Mehmet Selamı Şakiroğlu. İletişim Yayınları, Cep Üniversitesi.İstanbul.
- Girgin, A., (1998). Haber Yazma Teknikleri. İnkılap Kitabevi. Ankara.
- Giussani, B., (1997). "A New Media tells Different Stories"
http://www.Firstmonday.dk/issue/issue2_4/giussani/index.
- Gürcan, H.İ., (1998). "Sanal Gazete ve Gazetecilik", Kurgu, ss:15.
- Harper, C., (1998). And That's the Way it Will Be. New York University Press.New York.
- Harris, J.B., Keliy, L. ve Standley, J., (1985). The Complete Reporter. Beşinci Basım. MacMilan Publishing Company.Newyork.

- Hough, G.A., (1984). News Writing. 3rd Edition. Houghton Mifflin Company. Boston.
- Lapham, C., (1995). "The Evolution of the Newspaper of the Future", <http://metalab.unc.edu/cmc/mag/1995/jul/lapham.html>
- Li, X., (1998). "Web Page Design and Graphic Use of The Three U.S. Newspapers", Journalism and Mass Communication Quarterly, pp:75.
- MacDougal, C.D., (1998). Interpretative Reporting (8th edition. MacMillan Publishing Company), New York. pp:1.
- Martin, S.E., (1998). "How news gets from paper to its online counterpart", Newspaper Research Journal, S.19, No:2
- McAdams, M., (1994). "Driving a Newspaper on the Data Highway", <http://www.well.com/user/mmcadams/online.newspapers.html>
Inventing an Online Newspaper, <http://www.sentex.net/~mmcadams/invent.html>
- Tokgöz, O., (1994). Temel Gazetecilik. İmge Kitabevi Yayınları. Ankara.